

Externe evaluatie Programma Goed Gebruik Geneesmiddelen 2012 - 2022

16 juni 2022

ZonMw

Reflectie en Aanbevelingen
door externe evaluatiecommissie
op extern evaluatierapport
programma Goed Gebruik Geneesmiddelen
2012-2022

mei 2022

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
1.1	Werkwijze van de externe evaluatiecommissie	2
2	Reflectie op evaluatierapport SiRM	3
2.1	Procesbegeleiding en positionering	3
2.2	Opbrengsten en rendement	5
3	Aanbevelingen.....	8
A.1	Bijlage 1 Samenstelling externe evaluatiecommissie.....	10

1 Inleiding

Het programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG) van ZonMw bestaat tien jaar. Volgens afspraak met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft ZonMw een tweede externe evaluatie van het GGG-programma (2012 t/m 2021) laten uitvoeren, in aanvulling op een eerdere evaluatie in 2017. Voor de huidige evaluatie heeft ZonMw een breed samengestelde externe evaluatiecommissie ingesteld met verschillende stakeholders uit het veld (bijlage 1). De commissie kreeg tot taak om de evaluatie te begeleiden. Het externe onderzoek is uitgevoerd door het adviesbureau *Strategies in Regulated Markets* (SiRM). De focus van de evaluatie richtte zich op zowel de opbrengsten, als de positionering van het programma en de wijze waarop het programma werd begeleid.

Dit rapport bestaat uit het evaluatierapport van SiRM '*Een sterke schakel, evaluatie ZonMw-programma Goed Gebruik Geneesmiddelen*' en wordt voorafgegaan door een reflectie van de externe evaluatiecommissie. Hierin reflecteert de evaluatiecommissie op het rapport van SiRM en doet ze een aantal aanbevelingen, gebaseerd op de gedachtewisseling binnen de commissie naar aanleiding van het SiRM rapport.

1.1 Werkwijze van de externe evaluatiecommissie

De startbijeenkomst van de externe evaluatiecommissie was op 1 juli 2021. Op deze bijeenkomst zijn de '*terms of reference*' voor de evaluatie vastgesteld. Hierna is een offerteverzoek uitgegaan naar vijf externe bureaus. De ontvangen offertes voor uitvoering van de evaluatie zijn op 14 september 2021 beoordeeld, waarbij, na beoordeling van mondelinge toelichtingen van twee kandidaat-bureaus, de opdracht werd gegund aan SiRM. Op de derde bijeenkomst op 15 oktober 2021 is het plan van aanpak van de evaluatie in meer detail met medewerkers van SiRM besproken. In de volgende bijeenkomst (17 december 2021) werd de voortgang van de evaluatie geagendeerd, waarna op 22 februari 2022 de conceptversie van het evaluatierapport van SiRM is besproken. Hierna heeft de externe evaluatiecommissie haar reflectie en aanbevelingen geformuleerd. Op 15 maart 2022 is de reflectie in concept besproken waarna op 15 april 2022 voorliggend evaluatierapport is vastgesteld.

2 Reflectie op evaluatierapport SiRM

De externe evaluatiecommissie spreekt haar waardering uit voor de werkwijze, verrichte analyses en rapportage door SiRM. Het ZonMw programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG) zet al ruim tien jaar in op het effectiever, veiliger en doelmatiger gebruik van bestaande geneesmiddelen. Hiermee neemt het programma een zeer belangrijke plaats in binnen het onderzoek naar geregistreerde geneesmiddelen en draagt het bij aan een levendig groeiend onderzoeksveld.

Evaluatie 5 jaar GGG

Uit de evaluatie van 5 jaar GGG^a in 2017 kwam naar voren dat de opzet van het programma goed aansluit bij de doelstelling om goed gebruik van geneesmiddelen te stimuleren. De toenmalige externe evaluatiecommissie gaf in haar aanbevelingen onder andere aan om meer te sturen op gerichte programmering, implementatie, coalitievorming, patiëntenparticipatie en cofinanciering door derden.

De huidige evaluatie na 10 jaar GGG biedt een verder aangescherpt beeld op zowel de opbrengsten, als de positionering van het programma en de procesmatige aspecten.

2.1 Procesbegeleiding en positionering

SiRM concludeert dat het GGG-programma een zeer belangrijke plaats inneemt. Het programma is een belangrijke -en soms de enige- bron van subsidie voor onderzoek naar bestaande geneesmiddelen. Het GGG-bureau voert het programma zeer zorgvuldig uit en biedt onderzoekers daarbij veel ondersteuning.

De evaluatiecommissie onderschrijft de bevindingen van SiRM wat betreft de zorgvuldige begeleiding door het GGG-bureau en de mate waarin medewerkers erin slagen om in te spelen op de behoeftes van het onderzoeksveld. De drie kernactiviteiten die ZonMw in zijn beleidsplan 2020-2024^b heeft gespecificeerd zijn programmeren en financieren, stimuleren van impact en signaleren van kennisbehoeften. Op alle drie de activiteiten toont het GGG-bureau zich sterk.

Sinds de start van het GGG-programma met een open ronde zijn de afgelopen jaren ook meerdere gerichte subsidierondes opgezet. Over de evaluatieperiode van 2012-2021 heeft SiRM data van 453 gesubsidieerde projecten uit de verschillende

---

^a Evaluatie vijf jaar GGG

^b ZonMw Beleidsplan 2020-2024 Het verschil maken.

[Het verschil maken - ZonMw](#)

[Digitale Publicaties](#)

subsidierondes geëvalueerd. Een deel van de projecten is afgerond. Voor een aantal rondes lopen alle gesubsidieerde projecten nog. Het valt de evaluatiecommissie op dat slechts 17 van de 453 projecten (4%) zijn stopgezet. In een sterk ontwikkelend veld van geneesmiddelenonderzoek vindt de evaluatiecommissie dit verrassend laag.

Overweeg het beschikbare subsidiebudget te verruimen

De evaluatiecommissie stelt vast dat er tussen de verschillende subsidierondes variatie is wat betreft het percentage aanvragen dat gehonoreerd kan worden. Daarnaast valt op dat -globaal- slechts de helft van de honoreerbare aanvragen gehonoreerd kan worden vanwege het beschikbare subsidiebudget. Ze vindt het van belang om vroegtijdig te blijven communiceren dat ook relevante projecten van goede kwaliteit niet gehonoreerd kunnen worden vanwege de beperkte budgettaire ruimte.

Door het beschikbare subsidiebudget te verruimen zouden de opbrengsten van het programma hoger kunnen zijn. De bestaande strakke, inhoudelijke kaders dienen hierbij wel te worden gehandhaafd.

Voldoende ruimte voor differentiatie en innovatie

Het GGG-programma maakt gebruik van open rondes, Grote Trials, Drug Rediscovery, gerichte rondes als Personalised Medicine en STIP Ronde, en Patiëntenregistraties. De commissie constateert dat hiermee is voldaan aan de wens om meer te sturen op gerichte programmering, zoals geformuleerd in de evaluatie van 5 jaar GGG in 2017. Tegelijkertijd vindt de evaluatiecommissie het van groot belang dat er voldoende ruimte overblijft voor innovatieve projectideeën die buiten de kaders vallen van de geormerkte rondes. Ook vindt de commissie het van belang dat er voldoende ruimte blijft voor differentiatie binnen een ronde. Door bijvoorbeeld te werken met budgetten met eigen ingang- en uitkomstcriteria kan beter recht worden gedaan aan de variaties in de aard van projecten binnen dezelfde ronde.

Investeer in een efficiënter ICT-systeem

De huidige ICT-infrastructuur van ZonMw vertoont belangrijke tekortkomingen concludeert SiRM. Er is potentieel veel winst te behalen met een goede database, standaardrapportages en inclusie-monitoring. De evaluatiecommissie onderschrijft dat de ICT-infrastructuur van ZonMw verbeterd dient te worden. Dit zal de werkzaamheden van de betrokken ZonMw medewerkers verlichten, zodat zij meer aandacht en tijd kunnen besteden aan inhoudelijke aspecten. Dit voorkomt ook dat talentvolle medewerkers mogelijk vertrekken.

Daarnaast kan een verbeterde ICT-infrastructuur de bureaucratische last voor commissieleden en aanvragers doen verminderen.

Als laatste geeft een goede ICT-infrastructuur ook betere mogelijkheden tot data-analyses ten behoeve van bijvoorbeeld toekomstige evaluaties.

Programma GGG als sterke schakel in het systeem

Het GGG-programma is een sterke en verbindende schakel in een systeem van professionals en organisaties die gezamenlijk gericht zijn op beter gebruik van geneesmiddelen. Op verschillende vlakken zijn initiatieven gestart waar het GGG-programma een faciliterende rol speelt zoals bijvoorbeeld de richtlijnkoppelingen en samenwerking met het Zorginstituut. De evaluatiecommissie beveelt aan om deze initiatieven voort te zetten, daarnaast stelt ze vast dat er ook ruimte is voor verbetering. Het potentiële vliegwieleffect van het GGG-programma door kruisbestuiving en kennisuitwisseling tussen (interdisciplinaire) onderzoekers biedt kans op verdere uitbouw en realisatie. Dit kan onder andere door de GGG-teamleden nog meer in te zetten bij het signaleren van ontwikkelingen en kennislacunes, het verspreiden van opgedane kennis en het verbinden van onderzoekers.

De vroegtijdige betrokkenheid van patiëntenverenigingen, wetenschappelijke verenigingen en richtlijncommissies bij het formuleren van projectvoorstellen ziet de evaluatiecommissie als een goede ontwikkeling. Daarnaast zou gezocht kunnen worden naar manieren om vragen bij (of al voorafgaand aan) pakkettoelating, bijvoorbeeld voor sluisgeneesmiddelen, tijdig te kunnen adresseren.

Ten aanzien van de positionering van het programma vraagt de evaluatiecommissie aandacht voor verbinding met Europese initiatieven, zoals bijvoorbeeld de dataregistratie met de European Health Dataspace.^c

2.2 Opbrengsten en rendement

De wetenschappelijke opbrengsten van het GGG-programma zijn groot. Ongeveer een kwart van de onderzoeksresultaten is toegepast in richtlijnen en ongeveer driekwart van de afgeronde publicaties leidde tot vervolgonderzoek.

In totaal heeft het GGG-programma in 10 jaar ongeveer 190 miljoen aan subsidies verstrekt. Op basis van 21 kwantificeerbare projecten concludeert SiRM dat het GGG-programma minimaal 9800 levensjaren in goede gezondheid opgeleverd heeft. Op basis van deze projecten kunnen de netto monetaire opbrengsten van 10 jaar GGG worden geschat op ruim een miljard, waarvan 200 miljoen gemonetariseerde QALY's betreft. Hiermee heeft het GGG-programma zich minstens 9 keer terugverdiend.

De evaluatiecommissie is onder de indruk van zowel de wetenschappelijke opbrengsten als de opbrengsten in levensjaren en de monetaire opbrengsten.

---

^c https://ec.europa.eu/health/ehealth-digital-health-and-care/european-health-data-space_nl

SiRM stelt terecht dat niet al het onderzoek noodzakelijkerwijs tot een richtlijnaanpassing hoeft te leiden. Daarbij wil de evaluatiecommissie benadrukken dat goed uitgevoerd onderzoek waaruit blijkt dat een interventie niet in een richtlijn komt (of tot de-implementatie leidt) minstens zo waardevol is.

Meer aandacht voor aantonen van rendement

Bij de analyse van SiRM valt het op dat maar een klein deel van de projecten kwantificeerbaar is in termen van QALY's en monetaire opbrengsten. Hoewel dit deels toe te schrijven valt aan de selectiemethode van SiRM -die een nauwe definitie heeft gehanteerd- vindt de evaluatiecommissie dat de kwantificering van uitkomsten kan worden verbeterd.

SiRM constateert dat bij de meeste oproepteksten om een kosteneffectiviteitsanalyse (KEA) wordt gevraagd. Bij het niet uitvoeren van een KEA dient de aanvrager een onderbouwing aan te leveren. De opvolging hiervan zou echter beter kunnen volgens SiRM. De evaluatiecommissie vindt dat daar waar een KEA relevant is (onderdeel van de criteria) dit in de toekomst meer aandacht verdient. Tegelijkertijd wil ze ervoor waken dat er niet wordt gestreefd dat er voor elk onderzoeksvoorstel een KEA vereist is; dit zal afhankelijk moeten zijn van het specifieke kader van de betreffende ronde.

Zet nog sterker in op implementatie

Gedurende de looptijd van het programma trad een verschuiving op in de accenten en doelen van het GGG-programma. De evaluatie van 5 jaar GGG leidde samen met de ZonMw evaluatie^d -beide in 2017- onder andere tot een toenemende focus op de implementatie van de onderzoeksresultaten. Ook bij VWS ontstond een toenemende vraag naar beleid gericht op implementatie. Het GGG-programma dient in algemene zin aandacht aan implementatie te besteden en zorg te dragen dat kennis beschikbaar komt en wordt verspreid.

Uit de analyse van SiRM blijkt dat het GGG-programma zich sterker dan voorheen richt op het beoordelen van de implementeerbaarheid van projecten en op de betrokkenheid van de juiste experts en stakeholders daarvoor. Verder concludeert SiRM dat de implementatie van onderzoeksresultaten regelmatig niet plaatsvindt en dat daarmee potentieel onbenut blijft.

De evaluatiecommissie is van mening dat het programma wat betreft implementatie zeker op de goede weg is, maar dat dit nog beter kan. Wel ziet ze het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle stakeholders om ervoor te zorgen dat de

---

^d Evaluatie ZonMw 2010-2015

<https://www.zonmw.nl/nl/actueel/nieuws/detail/item/positieve-evaluatie-zonmw-focus-op-impact/>

onderzoeksresultaten voldoende landen in de praktijk. Het GGG-programma heeft daar een faciliterende rol en de GGG-raad dient daarbij als schakel naar het veld.

Een deel van de financiële belemmeringen bij implementatie van projectresultaten kan worden weggenomen door onderzoekers uit te nodigen voor vervolgonderzoek specifiek gericht op implementatie stelt SiRM in haar rapport. Recent is het GGG-programma gestart met een subsidieronde gericht op de implementatie van kennis van afgeronde GGG-projecten.^e Met deze subsidieronde wil het GGG-programma kennis verder brengen met als doel structurele inbedding in de zorgpraktijk. De evaluatiecommissie ondersteunt deze ontwikkeling van harte.

Het GGG-programma kan implementatie verder faciliteren door nog meer aandacht te besteden aan communicatie van onderzoeksresultaten en gekwantificeerde opbrengsten. De eerder bepleite vergroting van de nadruk op kwantificeerbare gezondheids- en monetaire uitkomsten kan hierbij instrumenteel zijn meent de evaluatiecommissie.

---

^e <https://www.zonmw.nl/nl/subsidies/subsidieoproepen-op-uitnodiging/detail/item/implementatie-en-opstapeling-van-kennis-van-het-goed-gebruik-geneesmiddelen-programma-in-de-praktijk-1/>

3 Aanbevelingen

De externe evaluatiecommissie sluit met haar aanbevelingen aan bij de hoofddoelstelling van het programma Goed Gebruik Geneesmiddelen (GGG): het effectiever, veiliger en doelmatiger inzetten van bestaande geneesmiddelen. In de aanbevelingen benoemt de evaluatiecommissie aangrijpingspunten voor verbetering. Deels zijn dit onderwerpen waar het GGG-programma zich al voor inzet. De evaluatiecommissie beveelt aan om deze inzet te continueren en verder te verstevigen. De aanbevelingen zijn achtereenvolgens gericht aan VWS, ZonMw in het algemeen en meer specifiek aan het GGG-programma.

Aan VWS

1. Handhaaf het GGG-programma gezien de grote waarde van het programma in het onderzoeksveld en de effecten op de gezondheidszorg.
2. Overweeg het subsidiebudget te verruimen gezien de potentiële opbrengsten van gehonoreerde aanvragen en het relatief grote aandeel niet gehonoreerde aanvragen die gezien de relevantie en goede kwaliteit wel honoreerbaar bleken.

Aan ZonMw

3. Investeer in een efficiënter ICT-systeem, ten behoeve van de kwaliteitsbewaking van de projecten en het GGG-programma in zijn geheel.

Aan het GGG-programma

4. De expertise van het GGG-team mag (nog) meer ingezet worden op inhoudelijke onderwerpen, zoals het verspreiden van kennis, het verbinden van onderzoekers en het signaleren van kennisbehoeften.
5. Laat het GGG-programma nog beter functioneren als schakel in het systeem van professionals en organisaties die gezamenlijk gericht zijn op beter gebruik van geneesmiddelen.
6. Geef meer aandacht aan (potentieel) rendement door verbetering van de kwantificering van de uitkomsten zowel in de vroege fase van beoordeling van

projectvoorstellen als tijdens de uitvoering, afronding en eindrapportage.

7. Zet nog sterker in op implementatie van de onderzoeksresultaten van de gesubsidieerde projecten. De implementeerbaarheid van onderzoeksresultaten dient meegenomen te worden in de vroege fase van de beoordeling van onderzoeksvoorstellen en verdient continue aandacht tijdens het onderzoek, met eventuele actualisatie of, waar mogelijk, al initiatieven voor daadwerkelijke implementatie.
8. Neem de aanbevelingen 6 en 7 indien mogelijk mee bij de afronding van de al lopende onderzoeksprojecten.

A.1 Bijlage 1 Samenstelling externe evaluatiecommissie

prof. dr. W.A. (Pim) van Gool (voorzitter)	neurologie, Amsterdam UMC
dr. E.W.M.A. (Erik) Bischoff	1 ^e -lijns geneeskunde, Radboudumc
drs. R.J.W.M. (Ruud) Coolen van Brakel	directeur IVM
prof. dr. M.H. (Mariëtte) Emmelot-Vonk	klinische geriatrie, UMC Utrecht
drs. J. (Joep) de Groot	bestuursvoorzitter CZ, bestuurslid ZN
prof. dr. A.D.R. (Alwin) Huitema	klinische farmacologie, NKI-AvL en UMC Utrecht
dr. ir. A.M.G. (Marjon) Pasmooij	programmamanager wetenschap CBG
drs. M.M.G. (Marijke) Pubben	Merck Sharp & Dohme
dr. E. (Eric) Roos	patiëntvertegenwoordiger, bestuurslid Parkinson Vereniging en DRCF
dr. L. (Lonneke) Timmers	adviseur Zorginstituut Nederland
dr. S.J.W. (Sylvia) Kunst (secretaris)	
dr. H.S. (Sipko) Mulder (waarnemer)	VWS
drs. P.P.J. (Peggy) van den Biggelaar (waarnemer)	ZonMw
dr. J. F. (Jasmijn) Timp (waarnemer)	ZonMw
dr. ir. H.J.J. (Harald) Moonen (waarnemer)	ZonMw